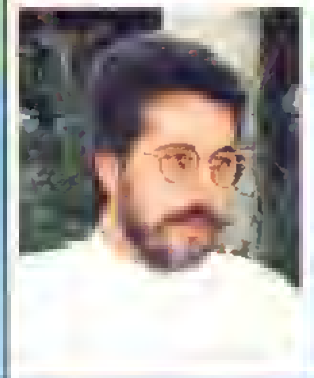

واخان

د خېلي کولتوري ټولنې خپرنی ارگان

دويم کال، څلورمه گڼه، پرله پسې (۱۰) گڼه، تله لړم، ۱۳۸۳ هـ.ش

♦ خالص بابا سر که

♦ افغانستان څه غواړي!

♦ مصلحتي نظام جفا ده... کيلاڼي

♦ ملي بشارکت که ...

♦ رښتيا خبرې!

عکس افغان ميديا نړيواله

WAKHAN Magazine

Address:

Flat No. 208, 2nd Floor, Gulhaji Plaza,
University Rd.

Peshawar, Pakistan.

e-mail: wakhan_weekly@hotmail.com

Tel: 585349

- ۱ سریزه (اداره)
- ۲ ملي مشارکت (مدیر صفی الله خوریانی)
- ۴ رښتیا خبرې (روحاني)
- ۷ د ناوې لاندې مو (پوهنسیار عایشه وردگ)
- ۱۰ واکان او گران کرزی (پرویش شاهین)
- ۱۳ خالص بابا (حاجي احمد شاه وردگ)
- ۱۶ شفیق له (فاطمه گیلانی)
- ۲۰ افغانستانیان څه (اجمل اټک)
- ۲۳ خبرې اترې (اداره)
- ۲۶ د استاد صمیم (عصمت الله روحاني)
- ۲۸ لیکونه (ننگ)

د امتیاز خاوند

د څښې کولتوري ټولنه

چلوونکی

اجمل اټک "یوسفزی"

استازي.

امریکا: هلال یاسینی

ناروی: میرمن سارا بیابانی

کمپوز: د ساپی د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز

کمپوز: محمد عذیر اکبري

بیڼه:

د یوې گنې ۱۵ افغانی

۲۰ کلداری

په نورو ملکونو کې ۵ ډالر

_. (یوه هیله!) _.

واخان

د ملي او اسلامي ارمان له

مخې د یوه روڼ سباوون په

هیله خپرېږي

د واکان اداره له ټولو ښاغلو

لیکوالو هیله کوي چې د خپاره

شویو مطالبو پر ځای د واکان اداره

پر نویو لیکنو ونازوي.

په درنښت

ملي مشارکت که ټوپک سالاره دیمو کراسي

د گران هېواد د ناورین په نېرو پنځه ویشت کلونو کې په کراتو ښايي په هر کال کې څو څو خلې مې قلم اوچت کړی او د سپینو پاڼو پر مخ مې خپلې سمې او ناسمې اندېښنې لیکلي دي خو تر دوهم ځل لوستلو وروسته مې داسې انگیرلې ده چې لیکل او قضاوت کول زما تر وس پورته کار دی نو ځکه به مې خپلې لیکنې وشلولې او باطله دانې ته به مې واچولې.

په دې وروستیو ورځو کې د افغانستان نوي ټاکل شوي جمهور رئیس ښاغلی حامد کرزي ته د بېلا بېلو خبري رسانيو او د عامه خبرتيايي وسایلو له لارې د ملي مشارکت پر اساس د کابینې جوړولو تجویزونه ورکول کېږي ما هم یو ځل بیا هوډ وکړ چې که لیکوال او اهل نظر نه یم افغان څو یم د افغانی هويت په درلودلو سره مې ځان ته دا حق ورکړ څو د خپل هېواد د راتلونکي په هکله خپلې اندېښنې د خپل ولس سره شریکې کړم.

همه دا چې د ۲۰۰۱ کال په وروستیو میاشتو کې کله چې د امریکا جمهور رئیس جارج بوش هوډ وکړ څو د طالبانو امارت د اسامه بن لادن نه سپارلو په تور ږنګ او پر ځای یې یو دیموکراسي پلوه نظام رامنځ ته کړي د ملګرو ملتونو امنیت شورا د بشر د حقوقو بېلا بېلو سازمانونو ادعایي نیولو او آن د امریکا یو شمېر ادارو هم وویل چې د طالبانو مخالف وسلوال مقاومت د خپل حکومت په دوران کې پر افغان ولس داسې تېري کړې دي، چې افغان ولس یې د طالبانو سخت دریځه نظام منلو ته اړ کړی و، که

چېرې دغه ډله د طالبانو تر نسکورېدو وروسته بیا یې هېواد مسلطه شي نو بل ناورین به رامنځ ته کړي د دغو اندېښنو په غبرګون کې دا امریکا حکومت ډاډ ورکړ چې د طالبانو تر سقوط وروسته به شمالي ټلوالې ته کابل ته د ننوتلو اجازه ورکړي کله چې د بگرام سره نژدې د طالبانو لمړی جنګي خط مات شو او طالبانو د امریکایي بمبارو له وجې کابل پرېښود او د کندهار په لور وخوځېدل نو شمالي ټلواله د امریکایي هوایي ځواک په مرسته په کابل قبضه وکړه. استاد برهان الدین رباني شپږ شوی حکومت پر کابل مسلط کړ. سپینې ماڼۍ او پښتاکون د دغې پېښې څخه ناخبري څرګنده کړه خو د ائتلافي قواوو امریکایي قوماندان وویل چې دا کار ما کړی دی. د همدغه لمړي سره د امریکا حکومت د سیاست، گفتار او کردار دوه مخي د افغانستان په هکله پیل کېږي هڅه کوم چې د یو شمېر دوه مخیزو سیاستونو بېلګې د گرانو لوستونکو د زیاتو معلوماتو په خاطر وړاندې کړم.

کله چې د مخکیني پروگرام سره سم د یو شمېر افغاني ډلو چې شمالي ټلواله یې په سر کې وه د جرمني په بن ښار کې د نړیوالو څارونکو آزادې نړۍ او په سر کې د امریکا متحده ایالاتو خارجه وزیر کولن پاول په گډون کانفرانس جوړ شو په نوموړي کانفرانس کې یو پریکړه لیک چې د لنډ مهالې او منځ مهالې ادارې لپاره یې د یو شمېر چارو د ترسره کولو په باب او د نوموړي ادارو د چارو د نظارت په هکله پریکړې پکې وشوې نړیوالو او افغانانو ته دا هیله ورکوله چې گوندې راتلونکي به یې روښانه وي کله چې د لنډ مهالې ادارې مشر تابه هیئت د بن کانفرانس د افغاني گډون کوونکو د انتخابانو پر اساس وټاکل شونو امریکایانو او شمالي ټلوالې وویل چې دوی له وړاندې په دې سلا شوي دي چې د ادارې مشر به حامد کرزي او د یو شمېر ډېرو مهمو کلیدي وزارتونو وزیران به پر هېواد د مسلط شمالي اتحاد د حکومت غړي وي دغه پټ سازش د کانفرانس شریک افغانانو ونه منلو، خو بالاخره یې د سپیده داغ پر وخت د خوب په کوټو کې ورباندې ومنلو د بن پریکړه لیک په هېواد کې د باور فضا رامنځ ته کولو لپاره د پام وړ ټکي په نظر کې نیول شوې وه چې زه یې پر څو ټکي د گرانو لوستونکو لپاره شمېرل ضروري ګڼم

۱ د کابل د ښار څخه به د شمالي ټلوالې قوتونه وېستل کېږي.

۲ د کابل ښار امنیت به د ملگرو ملتونو تر نظارت لاندې نړیوال ځواک ایساف په غاړه اخلي.

۳ په کابل کې د مرکزي حکومت په لوړو چوکيو به ټکنوکراتات مقرېږي.

۴ د کابل څخه بهر او د لیرو پرتو سیمو ملیشیا قواوې به وسلې پر مخکې ایږدي او د ملي پوځ قوتونه به یې ځای نیسي.

۵ په ټول هېواد کې به کار اهل او ټکنوکرات کسان د ادارو په سر کې مقررېږي او دا ډول یو شمېر نورې دندې لنډمهالې او منځ مهالې ادارې ته چې ټول عمر یې د اساسي قانون د تصویب د جرگې تر ټاکنو پاي ته رسېدلو باید په عمل کې ترسره شوی وای چې په ډېر تاسف سره باید ووايم چې په دغه دوره کې یوازې دوی لوې جرگې رابلل شوي او تش په نامه یو دوه قوماندانان د خپلو چوکيو څخه لیرې کړل شوي او د یو نیم لک قومي ملیشو له جملې څخه چې باید یې وسلې شوي وای یوازې ۲۶ زره کسان داسې یې وسلې شوي چې زیات شمېر یې د دوهم ځل لپاره وسلوال شوي دي.

که د بن پرېکړې په تیرو دوه نیمو کلونو کې تر یوه حده عملي شوي وای نو یقین لرم چې اوس به د اساسي قانون د جمهور رئیس د صلاحیتونو پارکي په وړاندې د یو بل متبادل (ملي مشارکت) پر بنسټ جوړ شوي نظام ته هېڅ اړتیا نه لیدل کېده. د ملي مشارکت پر بنیاد د نوي حکومت د کابینې جوړولو وړاندیز تر ټولو د مخه امریکایي منابعو هغه وخت وکړ چې د انتخاباتو وروستنی نتیجه لانه وې څرگندې شوې تردې وړاندې یوه بله ډېره مهمه موضوع دا ده چې د افغانستان د انتخاباتو په قانون کې ذکر شوي چې کوم خلک چې لاس یې د ملت په وینو ککړ وي د لوې جرگې او جمهوري ریاست په انتخاباتو کې برخه نشي اخیستلای. خو په عملي ډگر کې د لوې جرگې زیات شمېر انتخابي او انتصابي غړي ټوپکسالاران وو د جمهوري ریاست د ۱۸ کانديدانو څخه هم گڼ شمېر ټوپکیان وو.

زما په - اند ددې ټولو گډوډیو اصلي عامل د بن د

پرېکړو څخه سرغړونو کې نغښتي دي د بن پرېکړو عمل کول د موقتي او انتقالي ادارې دنده وه خو د ملگرو ملتونو د سرمنشي خاص استازي او د امریکا متحده ایالاتو جمهور رئیس خاص نماینده چې زمونږ د هېواد اصلي چارواکي پېژندل کېږي وجداني او حقوقي دنده وه خو د تېرو څه کم درې کلونو په اوږدو کې منځ مهالې او لنډمهالې ادارې د بن د توافقاتو په عمل کې پلي کولو ته هڅولي وای بلکه د جمهور رئیس بش د نماینده په توگه د دهشتگردي خلاف ائتلافي قواوو په مرسته یې افغان اداره کې هغه خلک چې د بن د توافقاتو د ښه عملي کېدو په لار کې خنډ گرځېدل، افغان اولس او نړیوالو ته د تعهد په بدل کې تنبیه کړي وای. امریکا دخپل یو بلونک د نړیدلو او پنځه سوه امریکایي او بهرنیو وگړو د مړه کېدو په بدله کې په ټوله نړۍ په خاصه توگه زمونږ په هېواد او سیمه کې د تروریزم خلاف جنگ پیل کړ خو زمونږ د هېواد د زړه د کابل ښار نړوونکي او تر پنځوس زره زیاتو هېوادوالو قاتلان یې چې ټول افغان ولس یې د محاکمې غوښتونکي دي د تیرو درې کلونو په موده کې دومره ځواکمن کړل چې اوس په راتلونکي نظام کې د ملي مشارکت په نوم د توکمیزو ملیشاوو چې اوس یې د دفاع وزارت په چوکاټ کې هم داخلې کړي دي تر سیوري لاندې د راتلونکي منتخب حکومت پر وزارتونو تکیه ولگوي او په دې ډول په راتلونکي پارلمان کې د خپلو پلویانو د ټاکنو لپاره لار هواره او د دیموکراسۍ په نوم ټوپکسالاري د نړیوالې ملگرتیا په مرسته پر لاس تړلي افغان ولس د پنځو کلونو لپاره ومني که دغه ډرامه د ملي مشارکت د سرک نقشه په عمل کې پلي شوه هغه امیدونه او هېلې چې د بن کانفرانس د پرېکړو تر امضا کېدو وروسته د افغان ولس په زړونو کې راتوکېدلي وي او په تیرو څلور کلونو کې ورځ په ورځ مخ په تېږدو روانې وې د نوي ټوپکسالاري دیموکراسۍ په سیوري کې به په ناهیلېو بدلې شي ملکي نظام به د بهتری پر ځای د لاخودسری په لور د نړیوال ائتلاف په مرسته روان شي خو امنیت به ورځ په ورځ د خرابېو په لار درومي په داسې حال کې دې د افغان ولس یو رب مل شي.

و ما توفیقی الا بالله و علیه توکلت.

[په تېر پسې]

• میرمن فاطمه گیلاني

شهید محمد موسی شفیق

دریم خپرکی :

شفیق افغانستان ته د باصلاحیته قانون پوه په حیث راستون شو. د هغو څو تنو له ډلې څخه یو تن دی و چې د اسلامي قانون او نړیوال قانون په ساحه کې روزل شوی و.

(۱۹۵۷) کې د کابل پوهنتون د حقوقو او سیاسي پوهنو پوهنځي کې استاد شو.

د شفیق شاگردان ښاغلی شفیق د یوه بریالي استاد په حیث یادوي، ارواښاد شفیق ډېر ښه پوهېده چې خپله پوهه (علم) څنگه دوی ته انتقال کړي او همدارنګه هغه ښاغلی شاگردانو سره شخصي اړیکو ته ډېر اهمیت ورکاوه.

د هغه یو شاگرد ډاکټر (S.N) طرزي وايي : -
هغه ښاغلی به تل د شاگردانو سره په غم او د ضرورت په وخت کې حاضر و، زه نه یوازې هغه د یوه استاد بلکې د یوه ډېر ښه ملګري په حیث یاد ساتم، د نورو استادانو سره یې ډېر توپیر درلود، هغه به خپل شاگردان ډېر هڅول چې د هېواد راتلونکي لپاره ډېره لیوالتیا ونیسي. پر ځان باور او د مسوولیت احساس یې د درس برخه وه.

ښاغلی N.Q هاشمزی چې وروسته د عدلیې په وزارت کې د هغه سکرتر هم شو. نوموړی د ارواښاد شفیق د کابل پوهنتون د استادۍ وخت یادوي او لیکي.

شفیق خپل فعالیتونه د تدریس پورې محدود

نکړل.

شفیق هېواد ته په راستنیدو خپل آندود (افکار) د اشعارو او مضامینو په بڼه د هېواد په نشراتو کې خپاره کړل. پېغام د هغه شعرونو ټولګه چې په ۱۹۵۹

کې خپره شوه، د مختلفو مسایلو په هکله یې لیکل وکړل. په ټولنیزو لیکنو کې یې خپله ټولنه خپل وروسته پاتې والي ته څېر کړه. په اشعارو یې ځوان کول وهڅاوه چې یرمختګ وکړي. مسوولیتونه حس کړي او په ټولنیزو چارو کې رغنده برخه واخلي. په عمومي ډول د هغه په لیکنو کې د اسلامي نړۍ او افغانستان په باره کې ژورې اندېښنې څرګندې شوې وې. هغه د موجوده سیستم د اصلاح په لټه کې و. د الفلاح په نوم یې مجله راوويسته، چې اسلامي او اجتماعي مسایل، د عدالت د غږ پورته کول، مسوولیت ته د غاړې اېښودو په اړوند او نورو مهم مسایل په کې خپرل کېدل. د دوی حقیقي پېغام د هغه قانوني اصلاحاتو لپاره د عامه ذهنیت تیارول و کوم چې ژر پیلېدونکی و.

په ۱۹۶۰ کې د عبدالصمد حامد په ګډون یې یوه د وکیلانو ټولنه جوړه کړه. دا فورم په افغانستان کې په خپل ډول لومړۍ اداره وه، مخکې د دې نه چې به د چا مدافع وکیل ته ضرورت پېښ شو نو د متقاعدو قاضیانو یا کلیوالو ملایانو نه به یې مرسته غوښته.

شفیق د خپل ماموریت په دوران کې (۱۹۶۶-۱۹۶۳) د عدلیې وزارت کې یې خپل حقیقي لیاقت وښود. دی ډېر ژر د خپل علم او تیز ذهن په سبب د افغانستان یو تکړه او نوښتګر قانون پوه وبلل شو. پدې وزارت کې د هغه ښه صلاحیت ښکاره شو چې محمد ظاهر شاه یې هم ستاینه وکړه. تر ټولو پیاوړې بدلون چې شفیق د عدلیې وزارت کې راوست د قانون تدوین و.

دې کار ضروري اجرات او اعتماد ته ضرورت درلود، یوازې هغه چا دا کار ترسره کولای شو چې زړو او دودیز قانون پوهانو ته، د هغه صلاحیت د قبول وړ و.

دا مسایل په نولسمه او شلمه صدۍ کې اوج ته ورسېدل. دا ځنډونه په افغانستان کې هم ولیدل شول. افغاني واکمنانو څو ځلې زیار وویست چې قانوني اصلاحات راولي مګر ګټه یې ونکړله نو له دې کبله شفیق لومړنی قانون پوه و چې اجرات یې وکړل او داسې حساسه او مهمه مسئله یې حل کړه.

شفیق د عدلیې په وزارت کې د قانون د مدیریت، مدیر وټاکل شو د عدلیې وزیر شمس الدین محروح یې وهڅاوه چې د مصر د قانون پوه ماهر راوغواړي چې

د قانون په ليكلو كې ورسره مرسته وكړي، د شفيق دا خبر ومنل شوه

شفيق د سنيي معين شو، د عامه جزيي توانينو په تدوين يې پيل وكړ، شاه هيله درلوده چې د همداد لپاره د سوي اساسي قانون طرحه وړاندې كړي. د بلې خوا شاه نه غوښتل چې دا كار د هغه د تره زوی محمد داود خان ترسره كړي. د خپلې هيلې د ترسره كولو لپاره يې كميسيون وټاكه. شفيق يې غړی او سكرتر شو. عبدالصمد حامد چې د دې كميسيون غړی و ددې دورې داسې يادونه كوي:

مونږ د نوي اساسي قانون د طرحې په ترتيبولو كې سره يوځای شو. البته دا زما د ژوندانه غني دوره وه د شفيق هيله دا وه چې داسې يو اساسي قانون ترتيب شي چې د يوه لوري ترقي او پرمختگ ته لاره هواره شي او د بل لوري اسلامي او ملي نورمونو ته زيان ونه رسېږي. ښاغلی حامد ليكي:

د لومړي ځل لپاره د اسلام نوی بُعد وښودل شو. دې كار جرانت كلكې عقيدې او د ټولو نه پر ځان وېسا ته ضرورت درلود. دا بايد وويل شي چې هغه گوتنيوني چې پدې دور كې كېدې د سياسي اړخه يې مذهبي اړخ دروندوه. (۲۸)

لبنان د افغانستان سره نږدې تجارتي اړيكي درلودې

په قاهره كې شفيق نه يوازې په ديپلوماتانو او دولتي مامورينو كې محبوبيت درلود بلكې په نورو پوهانو كې يې هم قدر پيدا كړی و. د لوی ليكوال طه يسين نه نيولې تر افسانوي كلاسكي ستر غاړې ام كلثوم پورې د هغه ملگری و. چون په عربي ژبه ښه مسلط و، ده سره د پخوانيو اړيكو په درلودلو سره شفيق د مطبوعاتو سره ښې اړيكي درلودې. د سنارت په وخت كې شفيق په مصري مطبوعاتو كې د افغانستان په هكله ډېر زيات نشرات كړي دي. په مصر كې د شفيق د تحسين وې كارنامه د مصر او ايران ترمنځ د روابطو عادي حالت ته راوستل وه. كله چې د دواړو هېوادونو ديپلوماتيكي اړيكي پرې شموي افغاني سفیر د دريمگري دنده ترسره كړه. تر هغه چې په () كال

۲۸: د صمد حامد سماحيه اساسي تاليزن

كې بېرته د دواړو هېوادونو روابط عادي شول شفيق د سفیر په حيث په قاهره كې د افغاني محصلينو د تعليم او ښېگړې په هكله ډېره ليوالتيا سیدله په هره اونيزه اجندا كې به يې د هغوی سره د ملاقات وخت او ځای ټاكلی و چې د مشكلاتو يې ځان خبر كړي. د سفيرانو دوديزه اجندا كې به ليدنې د اخرونو په ورځو د هېواد ملي ورځو او يا نورو خاصو وختونو كې وې خو شفيق دا دود مات كړ د هېواد د شاگردانو سره به يې هر وخت ليدل. چې د شفيق دغه روابط تراوسه يادېږي

په ۱۹۷۱ د ډاكټر عبدالظاهر په كابينه كې شفيق د بهرنيو چارو وزير شو. دا لومړی ټيټ پوړی عادي شخص و چې دې مقام ته ورسیده. شفيق د دې مقام په قبلولو زړه نازې و. د هغه نږدې ملگری او دوست ښاغلی سيد احمد گيلاني وايي:

شفيق عقیده درلوده چې د هغه په سياسي ژوندانه كې وزير كېدل مخكې له وخت نه دي.

كله يې چې دنده اشغال كړه، پرېكړه يې وكړه چې د وزارت په دننه كې ځينې تغييرات راولي. د گاونډيو سره اړيكي ښې كولې او د دې لپاره چې د روسانو تاثيرات كم كړي شفيق علاقه درلوده چې د ناپېلتوب دوديز سياست خپل كړي. په حقيقت كې هغه د ناپېلتوب په غورځنگ كلكه عقیده نه درلوده. شفيق غوښتل چې د دې تحريك نه د يوه لازي (گادۍ) كار واخلي او افغانستان د پخواني شوروي اتحاد د نفوذ د ساحې نه وباسي. د هغه وروستۍ هيله دا وه چې افغانستان د اسلامي هېوادونو سره نږدې كړي. دا پاليسي نه يوازې د شفيق بلكه د گرد نظام د پرځېدو لامل شوه.

د شفيق دې پاليسۍ په پرچميانو كې غوڅا پيدا كړه. كمونستي گوندونو د شفيق په وړاندې كمپاين پيل كړ او شفيق يې د اخوان المسلمین په غړيتوب تورن كړ.

په وزارت كې يې ساختمانې كارونه پيل كړل. شفيق وزارت د نوي او مودرن تعمير نه دستور قصر ته يوړ. دا قصر د امير حبيب الله خان په وخت كې د باندنيو چارو وزارت ته خاص جوړ شوی و. چې وروسته ترې د گودام كار اخستل كېده. د تعمير پخوانی شان او شوكت راژوندی شو. پدې وسيله شفيق غوښتل چې د وزارت ډېر پخوانی دود

چې د شفيق د وزير كېدو نه په لسهاوو كلونه مخكې موجود وه راڅرگند كړي

كوم اصلاحات چې شفيق د وزارت په ادارې او د بيوكراسي نظام كې رامنځته كړل، اساسي اصلاحات وو په ښه شان سره شفيق په ۱۹۶۴ كال كې په اساسي قانون په يوه ماده كې، ۱۰۲ ماده، ورزياته كړه چې مادې د قانون تدوين او انكشاف ته لار هواره كړه ښاغلي قاسم هاشمزي ليكلي:-

د قانون دې مادې قانون جوړونې لپاره پوره لاره خلاصه كړه او هغه شى و، چې شفيق غوښتل او د ټولنې ضرورت و. هاشم زى زياتوي:

محمد موسى شفيق د وزيرانو شورا ته ضروري تشرېحات او توضيحات وړاندې كړل. هغه په لويه جرگه كې د اساسي قانون د تصويب په خاطر د اساسي قانون د طرحې د كومېټې استازى وټاكل شو دا انكشافات د دې سبب شول چې عدليه د دولت د نورو قواو يعنې د مقننې او اجرايې نه استقلال ترلاسه كړي شفيق ۱۹۶۶ كې د عدليې د نوي وزير عبدالحكيم طيبي سره د اختلاف په سبب د عدليې وزارت پرېښود. خو كله چې شفيق وزارت پرېښود جزايي او عامه قوانين يې تصويب شوي او د اجراء لاندې وه

(۱۹۶۴-۱۹۶۸)، پورې شفيق د بهرنيو چارو وزارت كې مشاور و. د مشاورت د كارونو په هكله يې معلومات لري دي خو د وروستيو انكشافاتو نه داسې پايله اخستې شو چې شاه غوښتل راتلونكى كې يې بيا د بهرنيو چارو وزارت ته اماده كړي. د تعجب خبره نه وه د يو کامياب ديپلومات په حيث كار كول و. يو قانون پوه د عدليې وزارت نه د بهرنيو چارو وزارت ته تبديل شو. د بهرنيو چارو د وزارت زړو (پخوانيو) مامورينو د شفيق هر كللى وكړ. هغه موبتر او دفتر چې مشاور ته ورکول كېده شفيق ته ورنكړل شوه.

خوانو ديپلوماتانو چې د شفيق ملگري او يا شاگردان وو شفيق ته راغلاست ووايه. ښاغلى حسرت د شفيق يو همكار وايي يوزيات شمېر خلك به هره ورځ شفيق صاحب ليدو

ته راتلل. دا د خارجه چارو د وزارت مامورينو ته يوه (پېښه) واقعه وه ځكه هغوى د عامو كتنو سره په تماس كې نه وو

چې دغه وخت كې شفيق د فرانسوي ژبې د زده كولو لپاره فرانس ته ولېږل شو. نوموړي په درې مياشتو كې دغه ژبه زده كړه. دغې پېښې (زكاوت) ډېر خلك په افغانستان او فرانسه كې حيران كړل.

په ۱۹۶۸ شفيق په مصر كې سفير شو او په عين وخت كې يې په لبنان، ليبيا، سودان او ځينو نورو افريقايي هېوادو كې د افغانستان استازيتوب هم كاوه. د قاهرې نه وروسته به هغه خپل زيات وخت په لبنان كې تېراوه.

د دې نه مخكې چې اصلاحات پيل كړي د خپلو پخوانيو مامورينو او شاگردانو نه بهي وغوښتل چې د اصلاحاتو لپاره نظريات او وړانديزونه ورتسليم كړي. ځكه چې هغوى په دې وزارت كې ډېر وخت تېر كړى و او د ورځنيو كارونو سره اشنا وو.

د باندنيو چارو د وزارت، مامورين زياتره اشراف او معتبر وگړي وو. د دندې د ترسره كولو لپاره يې نظم او مسؤليت ضروري نه گڼل كېده. د دې كار د اصلاح لپاره يې د حاضري او وظيفه پېژندنې لپاره سخته پاليسي جوړه كړه ترڅو نوره د خدمت د دورې پورې تړلې نه وه. د ترفع لپاره امتحانات شرط وټاكل شو.

د دې لپاره چې مامورين خصوصاً نوي ديپلوماتان ښه وروزل شي په وزارت كې يو انستيتيوت تاسيس شو پدې كې د نړۍ تاريخ د نړيوالو اړيكو، جغرافيا، ژبو او نور درسونه ورکول كېدل، دې انستيتيوت به غونډې او كنفرانسونه دايرول چې د مامورينو لپاره ډېر ارزښتناك او گټور و. كوم مامورين چې به د نړيوالو كنفرانسونو راستان شول د هغوى نه غوښتل كېدل چې خپل تجارب خپلو همكارانو سره شريك كړي.

د ځينو سفيرانو چې به ماموريت پاى ته ورسيد او هېواد ته راستانه شول ترې به غوښتل كېدل چې د ميزبان هېواد په حالاتو معلومات ورکړي.

د لومړني ځل لپاره د افغانستان په خارجه وزارت كې د اطلاعاتو بيرو جوړه شوه. دې بيرو نورو هېوادونو سره افغانستان د دولت د رسمي ژبې حيثيت درلود. د ډاكټر عبدالظاهر حكومت ته چې شفيق

غږی و وچکالي په میراث کې پاتې وه دې وچکالي افغانستان ویجاړ کړی و کړنه چې د افغانستان د اقتصاد د ملاتړ جوړوي، سوخیډلې وه او د غږی او شمالي سیمو اوسیدونکي یې ډېر اغیزمن کړي وو. د غلو دانو نشتوالی د بنیادي اشیاء قیمت درې سوه فیصده لوړ شوی و. په نږدې تاریخ کې یې د گاونډیو ولایاتو خلک له شول چې مرکز ته د ډوډۍ د لتون بسی راتسي. دوی خپل ټول اجناس خرڅ کړي و، تردې چې د خپلو اولادونو په خرڅلاو یې لاس پورې کړی و. د حکومت مخالفینو او چپیانو په ډاکټر ظاهر او حکومت نیوکه کوله چې د ستونځو د حل لپاره وې تدابیر نه شي نیولي. کله چې لومړي وزیر پریکړه وکړه چې خپل مرستیال متاثره سیمو ته ولیري مگر دا اقدام یې وخته وو. د جی سازمانونو په واسطه شورش پیل شو. د صمد حامد موټر په ډېرو وویشتل شو. نوموړی مجبوراً بیرته راوگرځېدو. (۲۸)

شفیق ابتکار وکړ. ملگرو ملتو ته ولاړ چې نړیوال د افغانانو د مشکلاتو نه خبر کړي، هغه عقیده درلوده چې افغانستان د دې طبعي آفاتو بوج نه شي زغملی، نو په افغانستان کې یې د بهرني حالت اعلان وکړ. په خپله وینا کې یې د افغانستان روان حالت ډېر پټه بیان کړای شو، چې غږ یو هېوادونو ورته مثبت ځواب ورکړ.

یوازې د امریکې متحده ایالاتو دوه لکه ټنه غنم بسپنه اعلان کړه. همدارنګه نورو هېوادونو هم یاد وړ مرستې اعلان کړې. تردې د نړۍ هېوادونو مرستې وکړې چې پدې کال غله د احتیاجه اضافه شوه.

خو د تعجب خبره دا ده چې هغو ورځپاڼو چې په ډاکټر عبدالظاهر دا کوټنسیونه کوله چې د مشکلاتو د هواري لارې نه لږي، بیا یې د شفیق کاريکاتور، رسم کړ چې د مرستو سوال کوي.

په هر ډول د اولس د اعتماد لاسته راوړلو وخت تر و. ډاکټر عبدالظاهر مجبور شو چې اکتوبر ۱۹۷۲ کې استعفا ورکړي شاه سمدلاسه د شفیق نه وغوښتل چې کابینه جوړه کړي. په یوه (استثنایي) مرکه کې ما له شاه پوښتنه وکړه چې تاسې څه مهال پرېکړه وکړه چې ۲۹: د عصر، مرکز

شفیق د صدراعظم په حبت وټاکي

د شفیق د عدلیې په وزارت کې ډېر وړ او سمدلاسه چې د قانون په تدوین کې یې کار کاوه زه د هغه شوق تخصصیت او په قانون کې د هغه پیاوړې پوهې ډېر متاثر کړم. او زه ښه پوهېدم چې یو وخت به لوړ دولتي پوست ته رسیږي. مگر دا به دومره لږ عمر کې. یعنې په ۴۲ کلنۍ کې لومړي وزیر شو.

د دې پوښتنې په جواب کې چې کله او ولې مو پرېکړه وکړه چې شفیق وزیراعظم شي؟ شا وویل: "پوه شپه د اروپا رسمي سفر په پای کې د باندنیو چارو وزیر او د صدراعظم معاون عبدالصمد حامد سره ناست وم په روانو ستونزو، داخلي ناکرارو چې د چپیانو لخوا پیدا شوې وې اقتصادي ګراونه اود کاونډي هېواد پاکستان په روابطو باندې مو خبرې کولې. ډاکټر حامد د خپل خیرکتیا او اخلاص زیاته بدبینی ونښوده. د دې خبرو لږی د سهار تر درې بجو وغځېده.

کله چې بیرته ګرځېدم شفیق زما سره ملګری شو. زه یې قانع کړم چې ستونزې د تشدد باوجود کېدای شي حل کړو. د شفیق په اند ستونزو د حل ښه لاره دا وه چې ترجیحات وټاکل شي. هغه ټینګار کاوه چې مونږ باید په کلک عزم وړاندې لاړ شو. د کوټنسیونکو په کوټنسیونو باندې باید وخت ضایع نکر وهڅه باید وکړو چې اساسي او بنیادي کړنه وي. د هغه قوي لوړ فکر او اداري پیاوړتیا یو پلد بیا زه نهایت متاثره کړم. زه پوه شوم چې هېواد د شفیق غوندې یو شخص ته اړتیا لري. (۴۰)

ښاغلی شاه زیاتوي:

د یادولو وړ ده چې پدې سفر کې ما د دوو سیاسي شخصیتونو لخوا چې هر یو د مختلفو ایدالوژیو لاروي و د خپل غوره کړای شوي (منتخب) خارجه وزیر ستاینې اوریدلې وې چې یو یې پیاوړی سیاست پوه سرالک دکلسن (۱۹۹۴-۱۹۰۳) و. د یوې رسمي غونډې وروسته نوموړی راته داسې وویل، ستاسې ځوان خارجه وزیر نه یوازې په کورنیو چارو کې ډېر زیرک دی، بلکې د منځني ختیځ په باره کې هم د شاباسي وړ دی په همدې سفر کې چې زه ماسکو ته ولاړم الکسی کاسګین د ماسکو لومړی وزیر (۱۹۸۰-۱۹۶۴) ده هم د شفیق سستاینه وکړه. ۴۰: د ظاهر شاه مرسته

خاطر چي اصلي موضوع
ته لږ شم په همدومره سريره
بيا کوم

فرهنگي يرغلونه:

مخکي موږ ياده
کړه چې په گران افغانستن
دومره تيري شوي چې اوس
ورته بې شمېره ويلاي شو
او دا ټول تيري په بيلا بيلو
شکلونو او د جلا جلا
غونډنو او اهدافو په
بنسټ تر سره شوي دي.
چې له بده مرغه دغه تيري
نه يوازې نن کپري بلکې له

کلونو راهيسې پيل شوي، او په تېره بيا د کرغيزن
انقلاب را وروسته ډاکټر صاحبان وايي، بدن چې
کمزوري او ضعيف شي بيا پرې ډېر کم مکروب هم ډېر
اغيز او تاثير کوي، په دا درې لسيزو کې زمونږ
بنکلي او يوموتي وطن د دښمنانو له خوا ډېر برباد او
تباه شو او لا اوس هم زمونږ د ابدې دښمنانو زړونه
ساره شوي نه دي، يعنې په دې مانا چې له سړيو د
جنگي او علمي ميړونو بې خلاص کړو خو اوس يې له
پخوا هم ډېره گرمه زموږ په ملي وياړونو او تاريخي
خليو او نومونو پسې راخيستې ده.

موږ نن د ډېرو دښمنانو، د رنگ رنگ برنامو
او غونډنو تر څنګ د دوه ډوله ډېرو مغزو دښمنانو
سره لاس او گريوان يو

لومړی ديموکراسي او ديسرکراتان:

دا منلې خبره ده، چې افغانستان هم د سړي پر
مخ يو وتلی، خپلې او د لمر په څېر روښانه هېواد
دی دا چې دا پخپله د نړۍ پرمخ يو ثابت هېواد دی
او اوسيدونکي يې د نړۍ پرمخ ژوند کوي نو طبيعي
ده چې د نړيوالو سره به راشد درشه هم لري، د نړيوالو
په ژبه او قانون به هم پوهېږي او په خپله به هم يو
قانون او په اصطلاح ضابطه حيات لري په داسې حال

ددې گټې يادونه:

افغانستانيان

څه غواړي!

● اجمل اټک يوسفزی

په افغانستان د سياسي تيري، شمار اوس له تاريخ
پوهانو هم هير او يا په شك کې دی چې څو واره او
د کومو قومونو له خوا په دې بې وزله قوم
شوې دغه تاريخي هېر شوي او يا يادې شوي
پيښې ټولې ځانته پخپله لاملونه لري، يو وخت په
نړۍ کې ځينو صنعتي هېوادونو د خپلو اړتياوو د
پوره کولو په نيت د يو شمېر هېوادونو او ځايونو په
لاټندي کولو بوخت وو او ډيرې مخکې يې لاټندي
کړې هم وې، او د خپلو اهدافو په گټه يې ترې کار
اخيسته، چې البته دا بحث ډېر لوی دی او په
همدې ځای يې پرېږدو. دويمه لويه ډله دا وه،
چې د نړۍ پرمخ بې تل د حق پر وړاندې سنويزي
او کړاوونه را پېښ کړي دې په ځانگړې توگه د
اسلام د سپېڅلي دين د ظهور او اعلان نه را واخلي
ان تر ننه پورې، د اسلام دښمنانو په رنگارنگ
پلټنو، لټنو، نومونو او شکلونو د اسلام دښمني او
د مسلمانانو د بې اتفاقي زيار ويستی، چې د
عالم کنفر دغه دسيسې لا دوام لري، او تر ټولو لوی
ارمن سې دا دي چې څنگه د افغانستان په دين
مين او منور خلک له دغه الهي نعمت او رحمت
(اسلام) نه بې لارې او سې برخې کړي، چې دغه
بحث هم پخپل ذات کې ډېر لوی دی د دې په

کې چې د تاريخ په گواهي ويلای شو، چې تمدن او مدنيت هم په لومړي ځل له همدې خاورې او اولس له خوا شا او خوا اوسيدونکيو گاونډيانو او حتی نړيوالو ته ورغلی دی. چې له ښه شامته د نړۍ د بېلا بېلو دورو او تمدنونو، پيل له همدې ځايه نورو ته شوی. زمونږ تاريخ په دې هم گواه دی چې د اسلام د سپېڅلي دين وړانگې هم له همدې خاورې او د همدغه مېړني تبر د نيکونو او اجدادو له برکته د پرو نوروسيمو او قومونو ته ورسېدلی دی.

سره د دې چې انسان يو ټولنيز مخلوق دی او هېڅوک له دې حقيقت څخه سترگې نشي پټولای چې گوندې دوی دې د يو بل سره راشه درشه، ناسته پاسته، ښه، بده او يا نورې مذهبي، فکري او کلتوري، اړيکې ونه لري، د دې ټولو سره سره چې انسانان پخپلو کې سره رنگارنگه اړيکې او اړتياوې لري مگر دا هم نه شو هېرولای چې همدغه ټولنيز مخلوق بيا ځان ځانته ځانگړتياوې هم لري، ځکه، چې انسانان په تفاوت پيدا شوي او د همدغو ځانگړتياوو د حکمت له برکته خو ځکه انسانان هم يو تر بله پېژندل کېږي، يعنې څه په تخليقي لحاظ د پوستکې، رنگه او ژبې له مخه او څه په طبيعي لحاظ د دود، رسم او دستور له مخې نو ځکه خوموې احمد او محمود دواړه د هغوی د نومونو له برکته لومړی پېژنو او بيا د همدې بېلا بېلو نومونو له مخې د هر يوه ځانگړتياوې دلته هم د ليکنې د لنډونې په خاطر له بېلگه ډډه کوو:

زمونږ پښتانه يو شمېر ډيرې پخې، کره او په اصطلاح د کاني کرښې ويناوې لري وايي له کلي وڅه څو له نرخه نه، مخکې مو وويل چې زمونږ نيکلی ملک وياړلی افغانستان ټولو نړيوالو سره ښې او وړ اړيکې لري، سره د دې چې پخپله افغانان، الهی او وضعي دواړه قوانينه لري او د ټولنې په سمبالونه او ورځنيو چارو کې ترې کار اخلي مگر بيا هم نړيوال وضعي قوانينو او ميثاقونو ته پور احترام لري، دا چې مخکې

مو وويل چې له نرخه مه وڅه هغه په دې مانا نه چې گوندې ټول نړيوال قوانين تر پښو لاندې او نفې کړو، په همدغه ځای کې غواړو چې د هغو ښاغليو ديموکراتانو پام دې ټکي ته را واپو چې غواړې غربي، شرقي او يا د نورو هغو ملکونو په څېر ديموکراسي په رنځېدلي افغانستان کې پلي کړي چې اصلاً په کې ډېر انسانان د انساني تمدن او بې بندو باره ديموکراسۍ په

نومونو او پلي کيدو د اشرف المخلوقاتو له دايرې وتي دي او د همدغې ديموکراسۍ د ضلالت له کبله د خور، مور او نورو محرماتو برسېره اوس د نر او ښځې تمیز هم نه شي کولای.

ښايي ښې وزله افغان ولس د ښاغليو ديموکراتانو ډېر څه ومنې، د بيان آزادي، د انسان آزادي پخپله خوښه د مشر ټاکنه، د ښځمنو او سړيو ښوونه او روزنه، ساينس او ټکنالوژي، کمپيوټر، کيبل، موسيقي، لونگي، قره قل، پکول او نيکتايي او ډېر نور څه خو بيا هم دې خبرې ته راځو چې دغه ښاغلي ديموکراتان دې د يو څو تنو په هوکړې نه تېروځي، د ټول ولس خو ښه دې په نظر کې ونيسي. زما په فکر د وروستي زمان، ویش او وای نه به مخکې فکر او ښه تدبیر ډېر گټور وي. هم پخپله د ښاغلي ديموکرات له پاره او هم د دې رنځېدلي ولس له پاره. کندهار يې دا چې بايد دغه نوم ښې ځايه او بې موده ونه کاره وو، او گڼې دا نوي نوم به هم د هغو تېرو په څېر پرته له يوه شعاره زمونږ دماغ، فکر او ولس ته هېڅ ور نه کړي.

ښايي ښې وزله افغان

ولس د ښاغليو

ديموکراتانو ډېر څه

ومنې، د بيان آزادي،

د انسان آزادي، پخپله

خوښه د مشر ټاکنه، د

ښځمنو او سړيو ښوونه

او روزنه، ساينس او

ټکنالوژي، کمپيوټر،

کيبل، موسيقي،

لونگي، قره قل،

پکول او نيکتايي ...

دويم د ملي نومونو اړونه

پرته د شکه ویلاى شوو چې د نړۍ پر مخ به داسې هېواد نه وي چې د هغه هېواد ټول وګړي دې د یو قوم او یوې ژبې درلودونکي وي، ګورو نن سبا چې څومره هېوادونه وخت په وخت د نړۍ پر مخ زیږي نو د مختلفو قومونو ژبو او خیلونو نه رغېدلي وي او دا ځکه، چې انسان یو ټولنیز او اجتماعي مخلوق دي، دا چې انسان ټولنیز شویو طبیعي ده، چې د انساني اړتیاوو له مخې به خامخا د نورو انسانانو سره د خپل ژوند د اړتیاوو د رفع کولو په خاطر راشه درشه ولري، چې د همدغو لاملونو له مخې انسان، اړ دی چې د ځینو، سیاسي، مذهبي، اقتصادي او ... لاملونو په وجه له یوه ځایه و بل ځای؛ له یوه کلي بل کلي؛ له یوه ښاره و بل ښار ته لنډه دا، چې کله کله له یوه هېواده و بل هېواد ته وکوچېږي. هلته پاتې او بالاخره د وخت په تېرېدو سره د هغې خاورې هستوګن او ان طبع شي؛ نو د پورتنیو دلایلو په رڼا کې ویلاى شوو ګران افغانستان چې د نړۍ پر مخ تر ټولو یو لرغونی، متمدن او با کلتوره هېواد دی، او د ښه شامته چې د دې خاورې اصلي، میرني او با کلتوره بچي (ښتانه) تر پنځو زرو کالو هم ور اخوا ثابت او ښکاره تاریخ لري په داسې حال کې چې د نننۍ نړۍ پر مخ ښایي د ګوتو په شمېر داسې قومونه وي چې د تاریخي شواهدو په رڼا کې زمونږ (افغان) سیال وي. دا، چې ګران افغانستان د خپل حساس تاریخي موقعیت له مخې او یا د یو شمېر نورو سیاسي او مذهبي پېښو له مخې تل په جنګ جګړو کې پاتې شوي نو لږمي ده چې د دغو پېښو په جړیان کې په ځینې افغانان نورو سیمو او ځایونو ته تللي او میشت شوي وي او دا هم په داګه ویلاى شو، چې د همدغو اقتصادي، سیاسي او مذهبي پېښو په نتیجه کې به یو شمېر نور قومونه هم دلته په ګران هېواد افغانستان کې میشت او هستوګن شوي وي

او دا هم لږمي امر دې چې وایي (چیرې ځې اوسې په خړۍ به دهغوسې) یا جز طابع کل د همدې وینا په رڼا کې په لنډه توګه ویلاى شو، د نړۍ پر مخ چې نن سبا څومره هېوادونه، موجودي د دغو هېوادونو د جوړېدا، پرمختګ ټینګښت او بقا لامل دا دې چې اقلیتونو، خپل ځانونه او خپل حقوق پېژندلي، په خپلو حقوقو یې اکتفا کړي، د مشرانو د حقوقو درناوی یې کړی او په نتیجه کې یې داسې یو پیاوړی هېواد جوړ شوی چې په هغه کې ټول ملي مسایل د ملي یووالي او پیوستون په خاطر د ملک د اکثریت په خوښه شوي یعنې رسمي او ملي، فرهنګي، مذهبي او سیاسي ویاړونه او نښې نښانې چې نن سبا یې د نړۍ ملکونه لري ټول هغه دي، چې د هغه ملک د ډېرې وګړیو ښکارندوي کوي. خوله بده شامته چې زمونږ ګران هېواد له پیر یو پیر یو را پدې خوا د یو شمېر معلوم الحال دښمنانو له خوا د ډول، ډول دسیسو تر ښکار لاندې دی.

د سیاسي او مذهبي دښمنیو تر څنګ، فرهنګي او کولتوري دښمنۍ هم کېږي او تر ټولو د افسوس خبره دا ده، چې دغه فرهنګي درغلی هم په خپله یو شمېر روڼ اندي په اصطلاح افغانستانیان کوي. په خولې د ملي مشارکت جغې وهي مګر خپلو کړنو ته نه ګوري چې عملاً د دې یو موټي او یو ملت د شیندلو او تجزیې په لورې روان دي؛ او په دې ډول د یو موټي او یو ملت ګران افغانستان د تاریخي او ملي دښمنانو اړمانونه په داسې حال کې پوره کوي چې د همدې خوار او خپل شوي هېواد د خوږه اوبو او ان له اکسیجن نه د خپل ژوند د بقا له پاره در ګرده ګټه پورته کوي. د همدې خوار هېواد له برکته لوستي شول لنډه دا چې د همدې هېواد له برکته پر چوکيو او منصبونو شول، مګر درېغه چې اوس هم په هوش شي د هېواد د ملي یووالي او پیوستون په خاطر په عمل کې د افغان او د ځان دښمنی پرېږدي د ټول ملک ملي ګټه په نظر کې ونیسي، زمونږ د کولتوري او ثقافتي تاریخي دښمنانو توطې شنې کړي، او هېچاته دا حق ور نه کړي چې زمونږ د ملي یووالي او پیوستون په خاطر زمونږ ملي او منل شوي نومونه او څلي، د دانشگاه، دانشگاهه، مشارکت ملي او ... باندې واړوي.

کاندیدان

۱- **کاندید شپه به شخصیت بی مکمل**
 ۲- **کوک نشته داسې بل**
 ۳- **ست په شوو کوو د سرکې نه لږ رانده دي**
 ۴- **رڼې غونډې پراته دي**
 ۵- **نه ستا په خیانت یوه دي نه په دا چې ته یې غل**
 ۶- **خوک نشته داسې بل**
 ۷- **دې خلکو ته ویل شوي چې ستا شپه یوه مانی دي**
 ۸- **خوږ نه غالی دي**
 ۹- **یوه پوښ چې ته پاک یې دا دې یو چل**
 ۱۰- **خوک نشته داسې بل**
 ۱۱- **خیر که ور سره قربان سول یو چوکۍ نه شې تېر**
 ۱۲- **نیس دې زموږ ډېر**
 ۱۳- **قومونه په قومیت او یا په سیمه کړه را خپل**
 ۱۴- **خوک نشته داسې بل**
 ۱۵- **خیر که جو افغاني خویندې ته دورې کړې یې سیرته!**
 ۱۶- **سبحان الله که پاک یې خدایان وو بی همته**
 ۱۷- **داستا په کړو ورو ورو پراته احلي کارمل**
 ۱۸- **خوک نشته داسې بل**
 ۱۹- **یو څو څه نه دي چې تا تک وهل سرو کې**
 ۲۰- **د حق به و غوښو کې**
 ۲۱- **پسونه حالې ته دي پیدا دا دې**
 ۲۲- **خوک نشته داسې بل**
 ۲۳- **دا ملک چې په قومونو او ځېرو باندې تقسیم شي**
 ۲۴- **وحدت به مو پرې شي**
 ۲۵- **نظر دي کتور دی په قومیت به یې کړت را تل**
 ۲۶- **خوک نشته داسې بل**
 ۲۷- **تر څو به د افغان په نوم یادېږم دا شمله صدۍ گوره**
 ۲۸- **نور نه مننه وروړه!**
 ۲۹- **نن حق دینو کړاسي ده څه الله شه د ستا ملی**
 ۳۰- **خوک نشته داسې بل**

